

1411

Sq. Mo 100-2

Inventarisatie riooloverstorten

Rijkswateren

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
2 Beleidskader	8
3 Werkwijze bij de informatievoorziening	12
4 Resultaten	14
5 Conclusies.....	22
Referenties	24
Bijlage 1 Gegevens per overstort : risicovolle overstorten	26

Samenvatting

De rapportage geeft de inventarisatie van overstorten op Rijkswateren vanuit gemengde rioolstelsels in relatie tot de risico's voor volks- en diergezondheid en de ecologie. Voor de beoordeling van de overstorten met betrekking tot de waterkwaliteit, volks- en diergezondheid is gebruik gemaakt van de standaardmethodiek, zoals deze door DHV is ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. De rapportage is gebaseerd op een enquête onder de tien regionale directies van Rijkswaterstaat. Hiermee omvat de inventarisatie alle Rijkswateren.

De problematiek van de riooloverstorten en diergezondheid is door de waterbeheerders serieus en voortvarend opgepakt. De inventarisatie en knelpuntenanalyse van de overstorten van gemengde rioolstelsels is in het algemeen afgerond of bevinden zich in de afrondingsfase. Op Rijkswateren lozen in totaal bijna 400 overstorten uit gemengde rioolstelsels. Hiervan bevindt zich het overgrote deel in de beheersgebieden van de directies Oost-Nederland (71), Zuid-Holland (137) en Limburg (91); samen circa 80%. In totaal vormen 28 overstorten een knelpunt in verband met de volksgezondheid en één overstort een knelpunt in verband met de diergezondheid. Eén overstort is een knelpunt in verband met het aquatisch milieu. Bij een honderdtal overstorten kan contact met mens of dier met het ontvangende oppervlaktewater plaatsvinden, maar deze vormen geen knelpunt. De overige overstorten vallen buiten bovengenoemde categorieën. Een twintigtal overstorten zijn nog niet geclassificeerd en bij 3 gemeenten moet de inventarisatie van de overstorten nog plaatsvinden.

De saneringsmaatregelen voor de risicovolle overstorten zijn voor zover bekend uiterlijk in 2005 uitgevoerd. Voor de risicovolle overstorten, waarvoor nog geen definitieve maatregelen bekend zijn, vindt momenteel overleg plaats tussen de betreffende gemeenten en waterbeheerders. Tijdelijke, preventieve maatregelen maken hiervan onderdeel uit.

Het opstellen van saneringsprogramma's voor overstorten gecombineerd met andere maatregelen aan de rioolstelsels vindt plaats in het kader van de gemeentelijk rioleringsplannen (GRP). Deze planvorming en uitvoering is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. De waterbeheerders overleggen met de gemeenten over de op te nemen maatregelen en planning in de GRP's. De basis hiervoor zijn nationale afspraken, de basisinspanning (50% emissiereductie), en de gewenste waterkwaliteit van het ontvangende water. Recentelijk heeft de vierde Nota waterhuishouding de rioleringsproblematiek beleidsmatig binnen een breder, "water in de stad", kader geplaatst. Deze beleidsontwikkeling, gericht op een waterketenbenadering, biedt een duurzaam perspectief voor het waterbeheer. Deze nieuwe benadering reduceert op termijn de emissies vanuit bijvoorbeeld de rioolstelsels/overstorten naar het (water)milieu en heeft meer maatschappelijk draagvlak dan een sectorale werkwijze. Wel vereist deze aanpak meer overleg en afstemming, waardoor in sommige gevallen enig uitstel in de uitvoering nodig is. Dit betreft overigens niet de risicovolle overstorten.

Vergunningverlening vindt plaats op basis van de overeengekomen maatregelen in de GRP's. De waterkwaliteitsbeheerders geven aan dat afgaande op afspraken met de gemeenten de actualisatie van de vergunningverlening voor alle overstorten binnen de beheersgebieden voor 2008 is afgerond. De risicovolle overstorten zijn uiterlijk in 2003 van een geactualiseerde vergunning voorzien.

1 Inleiding

De rapporten van de Commissie Ouwerkerk over de dieiergezondheidsproblemen (1998) en van de Werkgroep Meijer uit de Tweede Kamer (1998) over de aanpak van riooloverstorten om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren hebben geleid tot het opstellen van het actieprogramma 'Waterkwaliteit en dieiergezondheid'. In augustus 1998 is dit actieprogramma door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Minister/Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer aangeboden (Tweede Kamer, 25.890 nr.4, 1999).

Op 14 juni 1999 is de eerste voortgangsrapportage 'Waterkwaliteit en dieiergezondheid' aan de Tweede kamer gezonden (Tweede Kamer, juni 1999). De resultaten van een inventarisatie naar de saneringsprogramma's voor risicovolle overstorten bij 10 regionale waterkwaliteitsbeheerders maakten onderdeel uit van deze rapportage (Unie van Waterschappen, 1999). De Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat heeft toegezegd eind 1999 een landsdekkende inventarisatie te presenteren.

Op grond hiervan heeft een inventarisatie naar overstorten uit gemengde rioolstelsels op Rijkswateren bij de Regionale Directies van Rijkswaterstaat plaatsgevonden.

Deze rapportage geeft de stand van zaken weer met betrekking tot het opstellen en uitvoeren van saneringsprogramma's voor riooloverstorten lozend op Rijkswateren. De rapportage is gebaseerd op een enquête onder de 10 regionale directies van Rijkswaterstaat. De resultaten van deze interviews zijn aangevuld met gegevens uit een eerder gehouden enquête onder de regionale directies (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, juni 1999).

In hoofdstuk 2 van deze rapportage is de ontwikkeling van een sectoraal rioleringsbeleid tot een integrale benadering van "water in de stad" kort weergegeven. In hoofdstuk 3 is de werkwijze van de informatieverzameling uiteen gezet. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de resultaten van de inventarisatie. Hoofdstuk 5 besluit met de belangrijkste conclusies.

2 Beleidskader

Derde Nota waterhuishouding

In 1989 is in de derde Nota waterhuishouding (NW3) integraal waterbeheer als beleidslijn geformuleerd. Hierin werd voor het eerst de zorg voor de waterkwantiteit, waterkwaliteit en het grondwater in onderling verband beleidsmatig bijeengebracht. De rioleringsproblematiek maakte daarbij onderdeel uit van het waterbeleid. Wat betreft de emissies, waaronder de riooloverstorten, was het beleid gericht op een emissiereductie van 50%. Voor nieuw aan te leggen rioolstelsels werd uitgegaan van het verbeterde gescheiden stelsel. (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, augustus 1989).

Evaluatienota water

Voor de bestaande (gemengde) rioolstelsels is het ombouwen tot verbeterde gescheiden stelsels in de meeste gevallen te duur. Om de verontreinigingen vanuit overstorten van gemengde rioolstelsels te reduceren heeft de CUWVO in 1992 aanbevelingen opgesteld onder andere voor de vergunningverlening van overstortingen uit rioolstelsels. Uitgangspunt hierbij is de 'basisinspanning', waarbij een referentiestelsel uitgangspunt is. Dit referentiestelsel voor gemengde rioolstelsels is:

Een stelsel met een berging van 7 mm en een pompovercapaciteit van 0,7 mm/uur, aangevuld met 2 mm berging in bergbezinkbassins achter elke overstort.

Indien de basisinspanning niet zal leiden tot een acceptabele waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Dit is in de Evaluatienota water (1995) als aanvullend beleid overgenomen. (Commissie Integraal Waterbeheer, mei 1999).

Vierde Nota waterhuishouding

In 1999 heeft de Tweede Kamer de vierde Nota waterhuishouding (NW4) vastgesteld. De NW4 is een verdere verdieping en verbreding van het begrip integraal waterbeheer, waarbij de watersystemen, als natuurlijke beheerseenheid, centraal staan. Integraal waterbeheer staat hierin niet alleen voor integratie van grond- en oppervlaktewater, waterkwantiteit en -kwaliteit, maar ook voor integrale benadering van het water-, milieu- en ruimtelijke ordeningsbeleid.

Op lokaal niveau is het stedelijk water de kleinst onderscheiden waterseenheid. Weliswaar is het stedelijk water geen afzonderlijk watersysteem, maar de problematiek binnen het stedelijk gebied is wezenlijk anders dan het landelijk gebied. Water in de stad is dan ook als zelfstandig beleidsaspect in de NW4 opgenomen. Het rioleringsbeheer is een integraal onderdeel van het stedelijk waterbeheer. Met het nieuwe beleidsconcept van "water in de stad", gericht op een waterketenbenadering, biedt de NW4 een duurzamer perspectief voor het waterbeheer en het milieu in het algemeen dan bijvoorbeeld het ongenueanceerd bouwen van bergbezinkbassins conform de basisinspanning. Deze nieuwe benadering reduceert op termijn de emissies vanuit de bijvoorbeeld de

rioolstelsels/overstorten naar het (water)milieu en heeft meer maatschappelijk draagvlak dan een eenzijdige, sectorale werkwijze. (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, december 1998).

Beleidsontwikkeling: van rioolbeheer naar 'Water in de stad'

Tot voor kort was het gebruikelijk het via de riolering ingezamelde water via een rioolwaterzuiveringsinstallatie (rwzi) te lozen op het oppervlaktewater. Echter om ook al het regenwater via de rwzi te lozen is geen doelmatige en duurzame oplossing. Relatief schoon water wordt aan het eigen watersysteem onttrokken en gemengd met 'zwart water' tegen hoge kosten gereinigd. Daarmee is het noodzakelijk de capaciteit van de infrastructuur (riolering en zuiveringsinstallaties) aanmerkelijk groter te dimensioneren dan voor het 'echte' afvalwater noodzakelijk is. Hiermee wordt de investeringen nodeloos verhoogd. De (verbeterde) gescheiden stelsels, waarin regenwater en afvalwater gescheiden wordt afgevoerd, is een techniek om uit de rioolinvesteringen een hoger milieurendement te halen. De laatste jaren wordt waar mogelijk, met name bij nieuwbouw, het hemelwater op verhard oppervlak afgekoppeld van het riool. Hiermee wordt het verdrogingsbeleid en duurzaam waterbeheer inhoud gegeven. Deze beleidslijn is een wezenlijk onderdeel van het NW4 beleid. Hiermee wordt door gemeenten en waterschappen op grote schaal projecten uitgevoerd. Uit een recent door de Unie van Waterschappen uitgevoerde enquête onder de waterschappen blijkt dat het NW4 beleid aanslaat, maar uitvoering op grote schaal tijd vraagt. De aanpak van de overstortproblematiek, zoals deze in het actieprogramma diergezondheid-riooloverstorten is verwoord, kan dan ook niet los gezien worden van deze bredere benadering van het stedelijk waterbeheer.

Planvorming

De Wet milieubeheer (art. 4.22) verplicht de gemeenten tot het opstellen van gemeentelijke rioleringsplannen (GRP). Deze plannen omvatten onder meer:

- een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater en het tijdstip waarop deze voorzieningen aan vervanging toe zijn;
- een uitvoeringsprogramma, inclusief gevolgen voor het milieu en financiële consequenties.

Uitgangspunt bij het opstellen van het GRP, wat betreft de aanpak van de overstortproblematiek, is de hierboven genoemde basisinspanning. In eerste instantie was de termijn voor de uitvoering van de basisinspanning gesteld op 1998. De basisinspanning is bedoeld als doelvoorschrift; dit betekent dat andere maatregelen die een gelijkwaardig milieueffect hebben eveneens acceptabel zijn. Met name de beleidsvisie uit de NW4 geeft hiertoe de mogelijkheden via bijvoorbeeld het afkoppelen. Hiermee ontstaat een win-win situatie: het milieu realiseert de gewenste emissiereductie, door integratie van verschillende maatregelen wordt de belevingswaarde in de stad vergroot en bovendien levert dit een financieel voordeel op. Omdat bij een dergelijke benadering veel partijen betrokken zijn bij de uitvoering vereist deze aanpak meer voorbereidingstijd. De waterbeheerders accepteren dit uitstel van de uitvoering mits er zekerheden gesteld zijn ten aanzien van de emissiereductie.

Een belangrijk uitgangspunt voor de waterbeheerders bij de planvorming is de functietoekenning, zoals deze is vastgelegd in met name de provinciale waterhuishoudingsplannen. Functies, zoals zwem-, vis- en recreatiewater, natuur en landbouw stellen specifieke normen die aan de waterkwaliteit opgelegd worden.

Vergunningen

Vergunningverlening voor de overstorten verleent de waterkwaliteitsbeheerder in de regel op basis van de overeengekomen maatregelen in het GRP en de daarmee samenhangende basis rioleringsplannen (BRP). Een BRP is de technische uitwerking van het beleid volgens het GRP in concrete maatregelen en planning van een deelgebied van de gemeente, overeenkomend met een rioleringseenheid.

Momenteel zijn de gemeenten in de uitvoeringsfase van de gereedgekomen BRP's en afronding van de overige BRP's. In een aantal situaties worden voorgenomen plannen herzien op basis van nieuwe beleidslijnen en inzichten, zoals de NW4.

In het kader van het "actieprogramma waterkwaliteit en diergezondheid" heeft uitwerking plaatsgevonden onder begeleiding van de Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) van twee acties. Dit betreft het opstellen van een format voor de inventarisatie van risicovolle overstorten en het doen van aanbevelingen voor de sanering en vergunningverlening van riooloverstorten. Een sub-werkgroep van de CIW heeft hiertoe de volgende taken uitgevoerd:

- Het opstellen van eenduidige criteria voor het benoemen van knelpunten;
- Het opstellen van criteria voor een eenduidige regionale inventarisatie;
- Het eenduidig definiëren van de basisinspanning;
- Het meewegen van de functies van het watersysteem bij het realiseren van de basisinspanning;
- Het actualiseren van de modelvoorschriften voor de Wvo-vergunning.

Buiten deze taken zijn ook aanbevelingen ten aanzien van monitoring gedaan.

In maart 2000 heeft de sub-werkgroep hierover gerapporteerd (CIW, maart 2000). De resultaten van deze rapportage zullen doorwerken in de uitvoering van de maatregelen en vergunningverlening van riooloverstorten.

3 Werkwijze bij de informatievoorziening

Ten behoeve van de tweede voortgangsrapportage aan de Tweede Kamer van het actieprogramma 'Waterkwaliteit en diergezondheid' is eind 1999 een inventarisatie naar overstorten van gemengde rioolstelsels uitgevoerd. Deze tweede rapportage is met name gericht op de landsdekkende inventarisatie van de (risicovolle) overstorten, ook wel identificatie van knelpunten genoemd. De Unie van Waterschappen draagt zorg voor de rapportage betreffende de regionale wateren. Het hoofdkantoor van de Rijkswaterstaat, tezamen met het RIZA, zorgt voor de rapportage van de Rijkswateren. Het inwinnen van de gegevens en het opstellen van het (concept) inventarisatierapport heeft het hoofdkantoor uitbesteed.

Om de rapportage op hoofdlijnen voor eind 1999 gereed te hebben zijn de gegevens voor 1 november 1999 verzameld. Het concept rapport van 13 december 1999 geeft deze resultaten weer. Correcties en aanvullingen hebben in de periode december 1999 t/m februari 2000 plaatsgevonden. In deze eindrapportage zijn gegevens tot en met eind februari verwerkt; in het algemeen geeft de inventarisatie de stand van zaken weer van eind 1999.

Het actieprogramma 'Waterkwaliteit en diergezondheid' richt zich naast de risico's voor veedrenking ook op de risico's met andere aspecten, zoals volksgezondheid en ecologie. Bij deze inventarisatie zijn alle overstorten van gemengde rioolstelsels beschouwd.

De overstorten zijn geclassificeerd op basis van de (mogelijke) effecten op de waterkwaliteit van het ontvangende oppervlaktewater en de risico's hiervan voor de volks- en/of diergezondheid. Bovendien wordt een inschatting gemaakt van de gevolgen voor de ecologische waarde van het oppervlaktewater. Deze classificatie is de verantwoording van de waterkwaliteitsbeheerders en heeft plaatsgevonden aan de hand van een door DHV opgestelde methodiek. Deze methodiek is gebaseerd op de door de Werkgroep Riolering West-Nederland (WRW) ontwikkelde WRW-methodiek. De essentie van deze methodieken is hieronder beschreven. Voor meer informatie wordt verwezen naar het rapport Knelpuntcriteria riooloverstorten (DHV, februari 1999).

WRW-methodiek

Met de WRW-methodiek kunnen overstortlocaties snel beoordeeld worden door de meest significante knelpunten zichtbaar te maken. Deze methodiek gaat uit van de dimensies van het ontvangende water, de mate van verversing en een schatting van de vuillast uit de overstort.

DHV-methodiek

De in opdracht van het Ministerie van VROM door DHV ontwikkelde methodiek voor de classificatie van riooloverstorten uit gemengde stelsels onderscheidt 6 typen overstorten. Dit zijn:

- Klasse Ad: risicovolle overstorten in verband met veedrenking.
- Klasse Av: risicovolle overstorten in verband met de volksgezondheid.
- Klasse B: overstorten die een (groot) probleem vormen voor de waterkwaliteit, maar niet voor de dier- of volksgezondheid.
- Klasse Cd: overstorten waar in de buurt veedrenking kan plaatsvinden, maar geen knelpunt vormen.
- Klasse Cv: overstorten waar in de buurt mensen in aanraking kunnen komen met het oppervlaktewater, maar geen knelpunt vormen.
- Klasse D: overige overstorten.

Deze classificatiemethode is van oorsprong bedoeld voor regionale wateren in polder- en boezemsystemen. Toepassing ervan op het hoofdwatersysteem, waarover de regionale directies het waterbeheer voeren, is wel mogelijk. Bij het vaststellen van de te nemen maatregelen en prioritering kan nuancering van de uitkomsten wenselijk zijn. Met name bij de beoordeling in klasse "C" is dit bij grote wateren nodig.

Voor de gegevens inwinnig is een enquête opgesteld vergelijkbaar met de Unie-enquête en aan de regionale directies toegestuurd. De regionale directies hebben alle het enquête formulier ingevuld. Deze gegevens zijn in een drietal spreadsheets (Excel) verwerkt en zijn na de afronding van de inventarisatie ter beschikking van het RIZA gesteld. Aan de hand van deze gegevens is de rapportage opgesteld. De onderwerpen in deze enquête betreffen:

- Algemeen inzicht;
- Gegevens per overstort;
- Gegevens per gemeente;
- Vergunningverlening;
- Voorlichting en communicatie;
- Kosten.

4 Resultaten

Algemeen

De regionale directies hebben een vrijwel volledig overzicht van de aanwezige overstorten uit de gemengde rioolstelsels op de Rijkswateren. Alleen bij de directie Noord-Holland bestaat dit overzicht niet bij twee gemeenten (Den Helder en Haarlemmerliede) en bij Zuid-Holland ontbreken de gegevens van Papendrecht. Dit overzicht wordt in de loop van 2000 gecomplementeerd. In totaal zijn er 373 overstorten bekend, variërend van 2 tot 137 overstorten per directie. De verdeling over de regionale directies is weergegeven in tabel 1.

De locatie van de bekende overstorten zijn voor 99% bekend, evenals de wateren waarin deze overstortingen plaatsvinden. De x- en y-coördinaten zijn voor ruim 20% van de overstorten bekend, met name bij de directie Zuid-Holland zijn de coördinaten nog vrijwel onbekend. Bij de directies Oost-Nederland en Limburg zijn niet alle x- en y-coördinaten bekend, maar wel de rivierkilometer. Hiermee is het mogelijk om de locatie voor alle overstorten op kaart te zetten met uitzondering van Zuid-Holland.

Classificatie

Alle directies hebben aan de hand van de DHV-methodiek de overstorten geclassificeerd. De directies Noord- en Zuid-Holland hebben nog geen volledig overzicht van alle overstorten; de genoemde aantallen betreffen de nu bekende overstorten. De resultaten van de classificatie zijn weergegeven in tabel 1.

Tabel 1: Aantal overstorten per directie; classificatie (volgens DHV-methodiek)

Directie	Totaal aantal Overstorten	Ad	Av	B	Cd	Cv	D	nog te classificeren
Noord-Nederland	8						8	
IJsselmeergebied	12		12					
Oost-Nederland	72	1	1	1	29	4	23	13
Utrecht	11						11	
Noord-Holland	36					6	25	5
Zuid-Holland	137		14		1	4	118	
Zeeland	2		1				1	
Noord-Brabant	2					1	1	
Limburg	91				58		33	
Noordzee	2							2
Totaal	373	1	28	1	88	15	220	20

Opmerkingen:

- Hoewel de methode in eerste instantie ontwikkeld is voor regionale wateren, is voor de classificatie de methode strikt toegepast. Nuancering vindt pas plaats bij het opstellen van de maatregelen en prioritering van de uitvoering.
- Overstorten/nooduitlaten bij/via RWZI's maken geen onderdeel uit van deze inventarisatie.
- Bijzondere kwaliteitseisen aan wateren door functietoekenning (bijvoorbeeld grondstof voor drinkwater) komen tot uiting in klasse "B".
- In geval van dubbele klassenindeling voor één overstort geldt de "bovenste" uit de DHV-methodiek ($Av > Ad > B > Cv > Cd > D$). Uiteraard is het mogelijk dat bij het oplossen van een Av-knelpunt de overstort een B-probleem blijft.
- Klachten zijn niet goed te identificeren (onderdeel classificatie). Voor deel is dit een registratieprobleem, voor deel is het onduidelijk of er een relatie bestaat tussen de klacht en de overstort.

Maatregelen

De maatregelen zijn over het algemeen vastgelegd in de gemeentelijke rioleringsplannen (GRP) of de daarvan afgeleide basis rioleringsplannen (BRP). Ook liggen maatregelen vast in vergunningen; vaak is de vergunning weer gerelateerd aan het GRP/BRP. Soms zijn maatregelen vastgelegd in waterplannen of convenanten.

Van 153 overstorten is bekend wanneer de maatregelen in relatie tot de basis inspanning worden/zijn genomen. Slechts bij één overstort is er sprake van aanvullende maatregelen in het kader van het waterkwaliteitsspoor. Alleen de directies Noordzee en Oost-Nederland nemen voor preventieve maatregelen te treffen. Het sluiten van overstorten is gepland in 13 situaties. Tabel 2 geeft per directie het aantal overstorten per type maatregel weer. Met name bij de directies Oost Nederland en Zuid-Holland maakt de aanpak van riooloverstorten onderdeel uit van de uitvoering van het NW4 beleid "water in de stad" (zie hoofdstuk 2). Deze bevindt zich nog in de planvormingsfase, zodat voor een groot aantal overstorten de maatregelen en planning nog niet bekend zijn.

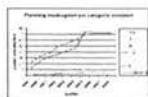
Tabel 2: Aantal overstorten per directie; type maatregel

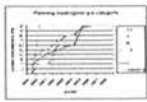
Directie	Totaal	Basis inspanning	Waterkwaliteit	Sluiten	Onbekend/ overleg	Preventief
Noord-Nederland	8	6		2		
IJsselmeergebied	12	3	1	5	3	
Oost-Nederland	72	18		6	46	2
Utrecht	11	11				
Noord-Holland	36	20			16	
Zuid-Holland	137				137	
Zeeland	2	2				
Noord-Brabant	2	2				
Limburg	91	91				
Noordzee	2					2
Totaal	373	153	1	13	202	4

Figuur 1 geeft de planning van de maatregelen weer per type overstort. De bovenste grafiek geeft deze in absolute aantallen weer; de onderste grafiek in relatieve aantallen. Er lijkt geen verband te zijn tussen de mate van schadelijkheid van de overstorten en de planning van maatregelen, m.u.v. de "Ad- en B-overstort". Overigens valt de "Ad-lijn" samen met de "B-lijn" in beide grafieken. Met andere woorden prioriteit wordt niet alleen bepaald door de mogelijke risico's van de overstorten. Tevens valt op dat tussen 1998 en 2005 vrijwel alle maatregelen gepland zijn. Opgemerkt wordt dat voor meer dan 50% van de overstorten nog geen planning voor de uitvoering van maatregelen bekend is. Deze overstorten zijn buiten beschouwing gelaten.

In bijlage 1 zijn de gegevens van de risicovolle overstorten per overstort weergegeven.

Figuur 1

Opmerkingen:

- Met deze inventarisatie is de problematiek wel in beeld gebracht. Dat wil niet zeggen dat daarmee de noodzakelijke maatregelen in beeld zijn en er een aanpassing van de planning heeft plaatsgevonden. Prioritering vindt niet alleen plaats op basis van de classificatie van deze overstorten. Het gehele rioolstelsel met wellicht andere lozingspunten op nog kwetsbaardere (regionale) wateren wordt hierbij betrokken. Daarnaast vindt er binnen een gemeente met meerdere rioolstelsels prioritering tussen de stelsels plaats. Aansluiting bij provinciaal beleid en overleg met de waterschappen en gemeenten is hierbij noodzakelijk.
- Er is beperkt inzicht of met de nu voorgestelde maatregelen (hoofdzakelijk basis inspanning) de knelpunten opgelost worden. Dit is pas na uitvoering te constateren. Het operationeel maken van het waterkwaliteitsspoor is nog onduidelijk. In het actieprogramma Waterkwaliteit-diergezondheid worden toetsingsparameters bepaald, zodat gerichte maatregelen voorbereid kunnen worden.

Gemeenten

De riooloverstorten op Rijkswateren bevinden zich in 80 gemeenten. Per gemeente varieert het aantal van 1 tot 16, afgezien van Rotterdam met 75 overstorten. 10 of meer overstorten bevinden zich in Rotterdam (75), Amsterdam (16), Dordrecht (12), Zaanstad (11), Maastricht (10) en Venlo (10). Tabel 3 geeft een overzicht van het aantal gemeenten per directie.

Alleen bij de gemeenten Den Helder, Haarlemmermeer en Papendrecht zijn de aantallen overstorten nog niet in beeld gebracht. Twee overstorten in de gemeente Zaanstad zijn niet traceerbaar in het veld.

Tabel 3: Aantal gemeenten met riooloverstorten per directie

Directie	Aantal gemeenten	Aantal gemeenten met meer dan 10 overstorten	Aantal gemeenten met 6 – 10 overstorten	Aantal gemeenten met 1 – 5 overstorten
Noord-Nederland	4			4
IJsselmeergebied	9			9
Oost-Nederland	18			7
Utrecht	4		1	3
Noord-Holland ¹	6	2	1	1
Zuid-Holland ¹	23	2	2	18
Zeeland	2			2
Noord-Brabant	2			2
Limburg	25		3	22
Noordzee	2			2
Totaal	95	4	14	74

Gemeenten met risicovolle overstorten, volksgezondheid (klasse Av), bevinden zich in het IJsselmeergebied (Urk, Elburg, Medemblik, Harderwijk, Lemsterland, Wonseradeel, Huizen, Waterland en Bunschoten), rivierengebied (Culemborg), Zuid-Holland (Den Haag, Goedereede, Gouda, Hellevoetsluis, Middelharnis, Moerdijk, Oud Beijerland, Willemstad) en in Zeeland (Noord-Beveland).

¹ Van de gemeenten Den Helder, Haarlemmerliede en Papendrecht zijn de aantallen nog onbekend

Eén gemeente heeft een risicovolle overstort in relatie tot de diergezondheid (klasse Ad): Amerongen.

Gemeenten met overstorten, die geen risico vormen, maar waarbij wel mensen in contact kunnen komen met het ontvangende oppervlaktewater (klasse Cv) bevinden zich vooral in Noord- en Zuid-Holland en Noordzee.

Overstorten, die geen risico vormen, maar waarbij wel vee in contact kan komen met het ontvangende oppervlaktewater (klasse Cd) bevinden zich in gemeenten langs de Rijn, IJssel en Maas.

Eén gemeente heeft een overstort, die een risico vormt voor het ecologisch systeem (klasse B): Enschede.

Geen van de directies geeft aan met gemeenten problemen te ondervinden wat betreft de uitvoering van het rioleringsbeleid en de daaraan gekoppelde vergunningverlening.

Vergunningverlening

Vergunningverlening bij de regionale directies vindt niet op uniforme wijze plaats. 5 directies hanteren uitsluitend 'cluster'-vergunningen (één vergunning per rioolcluster/-stelsel); 4 directies geven aan iedere overstort een aparte vergunning. Eén directie kent zowel 'cluster'-vergunningen als individuele vergunningen. Bij 4 directies zijn de vergunningen gebaseerd op het Basis Rioleringsplan van de gemeente (BRP). Bij 3 directies maken doel- en middelvoorschriften onderdeel uit van de vergunning.

8 directies hebben een planning voor de actualisatie van de vergunningen; de directies Oost Nederland en Noord-Brabant hebben geen planning. De directie Zuid-Holland heeft alleen een globale planning. Zoals hiervoor al is aangegeven maken bij de directies Oost Nederland en Zuid-Holland de aanpak van riooloverstorten onderdeel uit van de uitvoering van het NW4 beleid "water in de stad" (zie hoofdstuk 2). Deze bevindt zich nog in de planvormingsfase, zodat voor een groot aantal overstorten de maatregelen, planning en daarmee de vergunningverlening nog niet bekend zijn. De directie Noord-Brabant heeft slechts twee riooloverstorten, die beide voorzien zijn van een actuele vergunning. De directie Noord-Holland is met Amsterdam nog in overleg over de te nemen maatregelen en planning. Alle directies voeren overleg of zijn van plan dit te gaan doen met de gemeenten over deze planning.

Tabel 4 geeft de planning van de actualisatie van de vergunningen per directie weer. Figuur 2 geeft het verloop van de actualisatie van de vergunningen van het totaal aantal overstorten op Rijkswateren weer met uitzondering van de directie Oost Nederland.

Tabel 4: Planning van de actualisatie van de vergunningverlening van riooloverstorten per directie

Directie	Vergund % in 2000	Vergund % in 2002	Vergund % in 2005	Vergund % in 2008
Noord-Nederland	25	75	100	100
IJsselmeergebied	83	100	100	100
Oost-Nederland	?	?	?	?
Utrecht	100	100	100	100
Noord-Holland	64	67	78	86
Zuid-Holland	67	67	100	100
Zeeland	0	100	100	100

5 Conclusies

De conclusies zijn gebaseerd op een enquête onder de 10 regionale directies van Rijkswaterstaat. Alle directies hebben de enquête ingevuld voor zover de vragen van toepassing zijn voor de betreffende directie.

De directies hebben de problematiek van de riooloverstorten in relatie tot de volks- en diergezondheid serieus opgepakt. De inventarisatie en knelpuntenanalyse van de overstorten van gemengde rioolstelsels zijn vrijwel afgerond. In totaal zijn er 373 overstorten van gemengde rioolstelsels lozend op Rijkswateren geïnterviewd. De problematiek in relatie tot de diergezondheid blijft beperkt tot één risicovolle overstort (klasse Ad) en 88 overstorten, die geen risico vormen, maar waarbij wel vee in contact kan komen met het ontvangende oppervlaktewater (klasse Cd). Wat betreft de risico's voor de volksgezondheid zijn dit 28 risicovolle (klasse Av) en 17 overstorten, die geen risico vormen, maar waarbij wel mensen in contact kunnen komen met het ontvangende oppervlaktewater (klasse Cv). Gebieden met risicovolle overstorten bevinden zich met name langs de Rijn, IJssel, het IJsselmeergebied en Zuid-Holland.

De riooloverstorten op Rijkswateren bevinden zich in 95 gemeenten. Over het algemeen betreft het 1 tot 5 overstorten per gemeente. Alle directies voeren overleg over de planning en de te nemen maatregelen in relatie tot de vergunningverlening met de betrokken gemeenten. Problemen doen zich hierbij niet voor.

Vergunningverlening bij de regionale directies vindt niet op uniforme wijze plaats. Voor een deel hanteren de directies één vergunning per rioolcluster/-stelsel; voor een deel geven de directies aan iedere overstort een aparte vergunning. Momenteel heeft circa 40% van de overstorten een actuele vergunning. Dit percentage zal volgens planning snel toenemen tot 95% in 2005. De risicovolle overstorten zullen uiterlijk in 2003 een geactualiseerde vergunning hebben.

De nu geplande maatregelen hebben vooral betrekking op de basisinspanning. Aanvullende maatregelen in het kader van het waterkwaliteitsspoor zijn nog nauwelijks in beeld. Bij meer dan de helft van de overstorten zijn de maatregelen nog onbekend. Dit komt met name, omdat de uitvoering van het NW4 beleid "water in de stad" een bredere, integralere benadering van de problematiek vraagt van de waterbeheerders en gemeenten. Op termijn verwachten de waterbeheerders hiermee wel duurzame oplossingen, met meer milieuwinst en een breder maatschappelijk draagvlak, te realiseren.

Over de planning van te nemen maatregelen voor de risicovolle overstorten binnen Zuid-Holland moet nog overleg met de gemeenten plaatsvinden. Maatregelen ten aanzien van de risicovolle overstorten bij de overige directies zijn uiterlijk in 2005 uitgevoerd, hoewel de te nemen maatregelen nog niet voor al deze overstorten bekend zijn. Voor de risicovolle overstorten, waarvoor nog geen definitieve maatregelen bekend zijn, vindt momenteel overleg plaats tussen de betreffende gemeente en waterbeheerder over de te nemen maatregelen. Tijdelijke preventieve maatregelen maken hiervan onderdeel uit.

Voorlichting over, markering van of het nemen van preventieve maatregelen bij overstorten vindt bij de directies niet of nauwelijks plaats. Kaartmateriaal is bij een

beperkt aantal directies aanwezig. Meestal betreft dit kaarten uit de gemeentelijke rioleringsplannen.

Referenties

Commissie Ouwerkerk, Rapport Commissie Ouwerkerk, maart 1998.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Werkgroep Meijer, Aanpak riooloverstorten, 25.890 nrs.1-2, 1998.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Brief van de Staatssecretarissen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Verkeer en Waterstaat, Aanpak riooloverstorten, 25.890 nr.4, januari 1999.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Brief van de Staatssecretarissen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Verkeer en Waterstaat, Voortgangsrapportage 'Waterkwaliteit en diergezondheid' (TRC 1999/54), 14 juni 1999.

Unie van Waterschappen, Voortgangsrapportage Saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten bij regionale wateren en de aanpak van onderhoudsspecie bij deze overstorten, april 1999.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Hoofdkantoor van de Waterstaat, Tussentijdse voortgangsrapportage riooloverstorten regionale RWS directies, juni 1999.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Derde Nota waterhuishouding, augustus 1989

Commissie Integraal Waterbeheer, Handboek Wvo-vergunningverlening, mei 1999.

Commissie Integraal Waterbeheer, Handboek Wvo-vergunningverlening, mei 1999.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Vierde Nota waterhuishouding, december 1998.

Commissie Integraal Waterbeheer, Sanering van riooloverstortingen, maart 2000 (concept)

DHV, Knelpuntcriteria riooloverstorten, eindrapport, februari 1999.

Bijlage 1 Gegevens per overstort : risicovolle overstorten

Directie	Gemeente	Categorie	Maatregel (planning)	Maatregel (type)	Vergunning (planning)
Oost Nederland	Amerongen	Ad	2000	Preventief	2000
Oost Nederland	Culemborg	Av	2000	Preventief	2001
IJsselmeergebied	Urk	Av	Overleg		2000
IJsselmeergebied	Urk	Av	Overleg		2000
IJsselmeergebied	Elburg	Av	2001	Sluiten	1998
IJsselmeergebied	Elburg	Av	2005	Basisinspanning	1998
IJsselmeergebied	Medemblik	Av	Overleg		2000
IJsselmeergebied	Harderwijk	Av	2003	Basisinspanning/ waterkwaliteit	1998
IJsselmeergebied	Lemsterland	Av	2002	Basisinspanning	2000
IJsselmeergebied	Wonseradee	Av	2005	Sluiten	2000
IJsselmeergebied	Huizen	Av	2005	Basisinspanning	2000
IJsselmeergebied	Waterland	Av	2005	Sluiten	2000
IJsselmeergebied	Bunschoten	Av	2000	Sluiten	2001
IJsselmeergebied	Bunschoten	Av	2000	Sluiten	2001
Zuid-Holland	Den Haag	Av	onbekend		1995
Zuid-Holland	Den Haag	Av	onbekend		1995
Zuid-Holland	Den Haag	Av	onbekend		1995
Zuid-Holland	Den Haag	Av	onbekend		1995
Zuid-Holland	Goedereede	Av	onbekend		2003
Zuid-Holland	Gouda	Av	onbekend		1998
Zuid-Holland	Gouda	Av	onbekend		1998
Zuid-Holland	Hellevoetsluis	Av	onbekend		1998
Zuid-Holland	Hellevoetsluis	Av	onbekend		1998
Zuid-Holland	Hellevoetsluis	Av	onbekend		1998
Zuid-Holland	Middelharnis	Av	onbekend		2003
Zuid-Holland	Moerdijk	Av	onbekend		2003
Zuid-Holland	Oud	Av	onbekend		2003

Zuid-Holland	Beierland				
	Willemstad	Av	onbekend		2003
Zeeland	Noord-	Av	1998/	Basisinspan	2001
	Beveland		overleg	ning/ sanering	